

Til: Programkomiteen i Rødt

Fra: Treindustrien

Oslo, 20. februar 2024

Innspill til arbeidet med partiprogram 2025

Treindustrien har en nøkkelrolle i flere verdikjeder: byggenæringen, skognæringen, energisektoren og transportsektoren. Bedriftene er leverandører til både hjemmemarkedet og eksport. Treindustriens bedrifter er leverandører av ulike bygningsmaterialer, produkter og løsninger til byggenæringen. Sidestrømmer som flis og bark går til andre formål som papp, papir, biokjemiske produkter og til bioenergi. Prosessindustrien og transportsektoren er avhengige av sidestrømmer fra Treindustrien for å nå sine klima- og miljømål. Skogressursen må forvaltes på en bærekraftig måte og god ressursutnyttelse og høy grad av videreforedling ligger til grunn for verdiskaping i Norge. Offentlige anskaffelser og ulike økonomiske og juridiske virkemidler må tas i bruk for å øke etterspørselen etter bærekraftige produkter basert på fornybart råstoff for å erstatte fossile kilder.

Den norske modellen gir konkurransefortrinn. En kultur preget av forhandlingsvilje gir omstillingsevne, høy produktivitet og god effektivitet. Høy organisasjonsgrad må være prioritert for å videreutvikle den norske modellen og dermed styrke norske konkurransefortrinn. Å videreutvikle dagens industri som grunnmur for morgendagens industri, basert på prinsipper for like konkurransevilkår ligger til grunn for et grønt industriløft.

Naturavtalen

Økende befolkning og økt forbruk gir press på ressurser, naturen og det biologiske mangfoldet. Det er viktig og nødvendig at man har fått på plass et nytt globalt rammeverk for naturen. Det er bra at Naturavtalen løfter frem bevaring gjennom bærekraftig bruk i tillegg til vern.

- Miljøsertifisering av skog er et viktig virkemiddel i oppfølging av Naturavtalen. Sammen med miljøsertifisering utgjør frivillig skogvern bærebjelken i arbeidet med å bevare det biologiske mangfoldet.

Avskoging

I Norge avskoges det om lag 60 000 dekar skog hvert år til mange ulike formål herunder infrastruktur, bygg, beite og nydyrking. Avskogingen bidrar til viktige samfunnsformål, men er av et omfang som reduserer leveområder for biologisk mangfold i skog og bidrar til betydelige klimagassutslipp. Dette øker presset på gjenværende skogareal og reduserer tilgang på fremtidige fornybare ressurser. Å redusere avskogingen reduserer klimarisiko og naturrisiko.

- Nedbygging av skog må unngås der det ikke er strengt nødvendig, spesielt når det gjelder høyproduktiv skog.
- Nødvendig nedbygging av skog må kompenseres med tilplanting av tilsvarende areal et annet sted.

Arealbruk og byggenæringen

For å redusere avskoging og varig nedbygging av natur må det tenkes nytt om hvor og hvordan det bygges. Det må i større grad tas i bruk grå arealer, og dagens bygg må få forlenget levetid. Det er store muligheter ved transformasjon, ombygging og påbygg i høyden på eksisterende bygg. Slik kan man både møte nye og endrede brukerbehov og få flere boliger og andre bygg uten å foreta store naturinngrep og nedbygge nye arealer. Tre er et lett, fleksibelt og fornybart materiale som er godt egnet til å tilpasse bygg til nye formål og behov.

- Omforente metoder på nasjonalt nivå for naturregnskap må ligge til grunn for krav om arealnøytralitet.
- Rehabiliterer, transformere og bygge på dagens bygg som sparer arealer og naturinngrep og slik utnytter ressurser som allerede er tatt i bruk.
- Når Plan- og bygningsloven utvikles for å tilpasses Naturavtalen, må det samtidig sikres føringer i regelverket om at kommunene setter klare mål som gir tilstrekkelig boligbygging.
- Bruke kommunenes ulike roller som planmyndighet, byggeier, veieier og bestiller til å utnytte allerede bebygde arealer og bygg, dette for å unngå varig tap av natur og tap av ressurser i størst mulig grad.
- Vurdere å lempe på begrensninger i eksisterende reguleringsplaner for å legge til rette for påbygg på dagens bygg, og dermed spare arealer og ressurser.

Offentlige bestillere kan ved å etterspørre og kjøpe sertifiserte tre og trebaserte produkter (PEFC/FSC) stimulere til bærekraftig skogbruk både i både offentlig og privat sektor.

Tiltak for klima, natur og verdiskaping må ses i sammenheng

Det er viktig at man i oppfølging av Naturavtalen gjennomfører tiltak som sikrer at naturmangfoldet ivaretas, men som ikke legger unødige begrensninger på bruk av fornybart råstoff fra skog.

- Det er viktig at tiltak for å ivareta natur er godt vitenskapelig fundert og avveies mot behovet samfunnet har for fornybare produkter fra skog.
- Det må legges til rette for aktiv skog- og klimapolitikk med vekt på å utnytte skogens muligheter til å levere biomasse innenfor bærekraftige rammer. Dette ved å utnytte handlingsrommet i EUs klimarammeverk.
- Vurdere ulike tiltak som legger til rette for en sikker og forutsigbar tilgang på råstoff som grunnlag for industriell bearbeidelse.
- Stimulere til høyest mulig grad av videreforedling av skogressursene i Norge.

Behov for enhetlig politikk om implementering av naturavtalen

Det er et stort og positivt engasjement for å ivareta natur i landets kommuner. Mange kommuner er nå i gang med revidering av kommuneplaner, der Naturavtalen og implementering av denne er et viktig tema. Før det er utarbeidet nasjonale føringer kan dette imidlertid føre til at vi får mange forskjellige løsninger og hensyn med variabel faglig forankring. Stortingsmeldingen om oppfølging av Naturavtalen må gi kommunene klare rammer, føringer, enhetlig kunnskapsgrunnlag og metodikk slik at kommunene kan følge opp Naturavtalen.

Grønn industri og fornybare ressurser

Samfunnet er avhengig av at landbasert industri har konkurransevne til å møte morgendagens behov for verdiskaping. Skogen har en nøkkelrolle i løsningen av klimautfordringen, både som karbonlager og fornybart bygningsmateriale, i nye og innovative produkter. Dette som et ledd i realiseringen av Norges utslippsforpliktelse for 2030, og for å nå et fremtidig lavutslippssamfunn i 2050. Det er mange og til dels motstridende hensyn som må tas. En helhetlig politikk med balanserte tiltak gir forutsigbarhet for investeringer i grønn industri som gir arbeidsplasser i Norge. Skogbruket må gis rammevilkår som gjør det attraktivt å drive skogbruk i Norge for å bidra til å redusere de nasjonale og internasjonale CO₂-utslippene ved å erstatte fossilbaserte produkter med fornybare produkter.

Natur, klima og sirkulær økonomi i byggenæringen

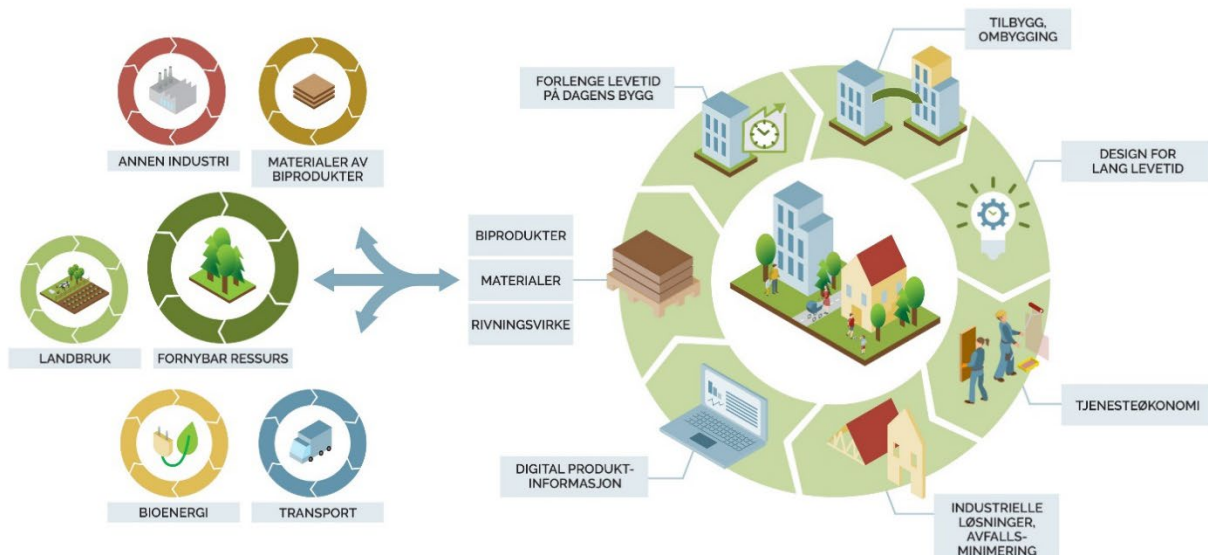
Bygg

Byggenæringen må sikres gode rammebetingelser slik at det bygges nok og gode boliger, offentlige bygg og infrastruktur. Markedsutvikling i byggenæringen legger premisser for et grønt industriløft. Treindustrien er en viktig leverandør av materialer og løsninger til byggenæringen. På grunn av størrelsen og betydningen byggenæringen har for miljø og klima, vil tiltak i sektoren gi høy effekt både på sysselsetting, bærekraft og seriositet. Omkring 15 % av de norske klimagassutslippene er knyttet til aktiviteter innen bygg, anlegg og eiendom. Ressursbruken i sektoren er stor, noe som igjen medfører store avfallsmengder. Økt bruk av industrielt trebyggeri reduserer avfall og gir fleksible, miljøvennlige bygg som møter fremtidens behov til nye boliger.

Den største andelen bygg er allerede oppført, hvor ca. 1,5 millioner er boligbygg av totalt 4,2 millioner bygg i Norge. For å lykkes med det grønne skiftet og reduksjon av klimagassutslipp, må bygg heller tilpasses og oppgraderes fremfor å rives. Levetid på dagens bygg må forlenges gjennom tilpasninger på dagens bygningsmasse. Det er nødvendig å redusere ressursbruken og utnytte arealer til boligformål bedre gjennom påbygg av eksempelvis lave blokker. Slik dempes også presset på naturen, dyrket mark og grønne arealer, og eksisterende infrastruktur utnyttes bedre. Ved tilpasninger og universelle utforminger av dagens boliger kan flere eldre bo lenger hjemme. Dette fremfor å bo på institusjon når man blir pleietrengende.

Det bør legges vekt på bruk av fornybare materialer, lave klimagassutslipp og lang levetid på bygg. I tillegg til at levetid på dagens bygg må forlenges, må bruk av materialer og ressurser optimaliseres. Byggeregelverket bør stille konkrete utslippskrav til bygg, der de beste løsningene og materialkombinasjonene kan velges. Det må legges til grunn helhetlige vurderinger hvor alle faser i en byggeprosess inngår. Fundamentering, materialer, transport og levetid er faktorer som har betydning for å redusere klimagassbelastninger fra bygg. Nye bygg bør være tilpasset mulighet for fremtidig transformasjon til nye formål, demontering og ombruk.

- Materialer og løsninger med minst mulig klimagassutslipp og negative miljøkonsekvenser i et livsløps-perspektiv velges i bygg- og anleggsprosjekter.
- Det må stilles krav til konkrete utslippsreduksjoner i byggeregelverket. Det må på plass en opptrappingsplan der kravene til klimagassutslipp per kvadratmeter bygg skjerpes inn i tråd med klimamålene.
- Offentlige anskaffelser må brukes til innovasjon for å nå klima- og miljømål, og bestillerkompetansen må styrkes.
- Nye bygg må designes for lang levetid, fleksibilitet og ombruk.
- Levetiden på bygg må forlenges, framfor å rive.
- Øke sosial bærekraft ved at mennesker kan bo lengst mulig hjemme og i alle livsfaser, gjennom tilpasninger av bygg til stadig nye behov og samfunns mål.

Energieffektivisering av bygg

Energieffektivisering av bygg kan raskt frigjøre energi til andre formål på en konfliktfri måte. Det å tette energitapet i bygg gjennom fasadeoppgradering, etterisolering og skiftning av vinduer og dører er velprøvde og effektive løsninger som også forlenger levetid på bygg. Virkemiddelapparatet må baseres på effekt av tiltakene, og rettes inn mot mer enn kun ny teknologi. Det må på plass en kombinasjon av regulatoriske og økonomiske virkemidler som gir økt energioppgradering av bygg.

- Det må bevilges tilstrekkelige midler for å utløse et energieffektiviseringsløft for bygg som også frigjør energi til andre formål.
- Det bør settes et mål der el-forbruket i bygg skal være maksimalt 54 TWh og energibruk i hele bygningsmassen skal være maksimalt 69 TWh i 2030.
- Midler til energieffektivisering må også omfatte kjente løsninger slik som fasadeoppgradering, etterisolering og skiftning av vinduer og dører.
- Tiltak for energieffektivisering bør ha en sosial profil som gjør det mulig for boligeiere å gjennomføre stegvise forbedringer.

Energi

Tilgang på fornybar kraft til ny og eksisterende industri på fastlandet må løses gjennom et kraftoverskudd og prioritering av energiforsyning til industrien. Fornybar kraft må fortsatt være et konkurransefortrinn for norsk industri. Det haster å få til gode og forutsigbare løsninger som virker raskt, slik at norske bedrifters konkurransevne ikke svekkes ytterligere. Store deler og majoriteten av fastlandsindustri faller utenom industrikraftregimet. Utover i 2023 har det kommet fastprisavtaler tilpasset forbruksprofilen på strøm til den enkelte bedrift. Det er fortsatt betydelig prisrisiko knyttet til å inngå fastprisavtaler, fordi strømmarkedet er langt mer volatil enn tidligere. Fastpriser gir først og fremst forutsigbarhet, og ikke nødvendigvis et prisnivå på strøm som gir bedriftene nødvendig konkurransevne.

Bioenergi

Biomasse som ikke er egnet til andre og mer høyverdige produkter er en del av energiproduksjon for å erstatte fossile energibærere, og bidrar til en diversifisert og mer robust energiforsyning.

- Legge til rette for at biomasse som ikke er egnet til andre formål kan utnyttes til bioenergi for å bidra i den norske energiforsyningen.
- Biodrivstoffpolitikken må gi forutsigbarhet for investering i bærekraftig norsk produksjon samtidig som langsiktige kunder i næringstransporten gis tilgang til høyinnblandet biodrivstoff til en konkurranse-dyktig pris. Det må legges til rette for at samlet forbruk av biodrivstoff opprettholdes og at andelen avansert biodrivstoff øker. Forbruket må vris mot transporttyper der nytten er størst.

Skog- og trenæringen vil medvirke til å bruke våre fornybare energiresurser til å skape arbeidsplasser i Norge, og sørge for fremtidig verdiskaping.

- Bedriftene må gis evne til å håndtere overgangen til den nye kraftsituasjonen. Det er behov for ordninger og mekanismer som tar ned usikkerheten, sikrer et levelig prisbilde på strøm og gir like konkurransevilkår inntil mer langsiktige løsninger fungerer.
- Sikre industrien langsiktig tilgang på fornybar kraft på konkurransekraftige betingelser.

Samferdselstiltak for skog- og trenæringen

Transport er en viktig rammebetingelse for treindustrien og har stor betydning for norsk konkurransekraft. Frakt av tømmer inn til fabrikk og ferdigvarer ut til kunde utgjør til sammen en betydelig andel av kostnadene. Når det gjøres knappe prioriteringer i samferdselspolitikken, må samferdselstiltak som fremmer verdiskaping i Norge prioriteres fremfor tiltak som fremmer råvareeksport. Transportløsninger må støtte opp om dagens industri og er dermed viktige rammebetingelser for ny industriutvikling i Norge basert på skog som råstoff. Forutsigbarhet og konkurransedyktige rammebetingelser er grunnlag for investeringer. I så måte er gjennomføring av tiltak i Nasjonal Transportplan viktige.

Effektivisering av transporten, både miljømessig og økonomisk, krever at veinettets kapasitet utnyttes og inngrep i naturen minimeres. Det er et mål at godset transporteres kortest mulig på bil før det lastes om til jernbane, og der fremføring og omlasting optimaliseres. Reduksjon i utslippene av klimagasser og ivaretagelse av naturen må prioriteres høyt der utnyttelse av dagens veier kan gi mye vei for pengene.

Veitransport

For treindustrien som en del av skog- og trenæringen er det først og fremst fire tiltak som er viktige for å effektivisere transporten på vei:

- Gjennomføre et bruprogram for å øke vekter og redusere antall kjøretøy på veiene: Det må bevilges midler for å følge opp bruprogrammet for fjerning av flaskehalsen på fylkesveinettet. Bruprogrammet er svært viktig for å utvikle et helhetlig veinett, forutsigbarhet er viktigste grunnlag for investeringer i norsk industri. Siden oppstart av bruprogrammet i 2018 er det forsterket mange bruer, såkalt "lavhengende frukter". Det gjenstår nå bruer som er dyrere å utbedre, men som vil gi stor effekt for å redusere både kostnader og klimagassutslipp.
- Åpne mer veinett for bruk av modulvogntog: Deler av tømmervogntognettet er åpnet for modulvogntog. Potensialet for modulvogntog på veiene må utnyttes bedre, og en større andel av veinettet må åpnes for modulvogntog for å redusere klimagassutslipp gjennom færre transporter og økt lønnsomhet.
- Nye kjøretøy med flere aksler og økte totalvekter: Det må legges til rette for at verdikjeden kan ta i bruk nye tekniske løsninger for effektiv og miljøvennlig transport i en internasjonal konkurransesituasjon. Eksempler på slike løsninger er 8- og 9-akslede kjøretøyer.
- Vedlikeholdsetterslepet på fylkesveier må reduseres: Økende vedlikeholdsetterslep på fylkesveier er en stadig økende utfordring, med store konsekvenser for transportøkonomien. Det må satses på tiltak som reduserer vedlikeholdsetterslepet.
- Utrulling av lav- og nullutslippsteknologi på lette og tunge kjøretøy og maskiner.
- Økt bruk av elektrisitet, biodrivstoff og hydrogen som energibærere.
- Økt tilgjengelighet på lade- og fyllinfrastruktur for næringstransport.
- Støtte opp om Grønt landtransportprogram for å bidra til å forsere det grønne skiftet innen næringstransporten.

Jernbane

På jernbane er det viktig at det offentlige tar ansvar for rammebetingelser. Godstransport må ikke tape for satsing på persontrafikk. Effektive terminalløsninger og raskere fremføring av gods på bane ved flere og lengre kryssningsspor er prioritert for næringen.

- Offentlig ansvar – rammebetingelser jernbane: Det er et offentlig ansvar å sørge for konkurransedyktige rammebetingelser på bane for å utvikle norsk industri. Det er ikke akseptabelt for utvikling av konkurransekraft for norsk industri å øke avgifter knyttet til jernbane, dette strider mot forutsetninger for et grønt industriløft i Norge.
- Kryssingsspor: På flere strekninger er framføringstiden i dag altfor lang på bane. Lav framføringshastighet svekker jernbanens konkurranseevne kraftig. Siden persontrafikken på bane øker sterkt, er det viktig at kapasiteten bygges ut slik at godstrafikken ikke blir ytterligere svekket. Generelt er kryssingsspor det tiltaket som har størst betydning for å øke kapasiteten.
- Terminaler: De ulike terminalene har ulik modenhet i prosess, både teknisk og planmessig. For skog- og trenæringen er en permanent tømmerterminal på Hauer seter og tilstrekkelig terminalløsning på Kongsvinger fortsatt prioritert. Effektive baneløsninger på Sørlandsbanen er en viktig faktor for å støtte opp om industriutvikling i denne delen av landet. Det er viktig å peke på forutsigbarhet og NTP som verktøy for satsing når det gjelder et grønt industriløft.

Forskning og innovasjon

Økt etterspørsel etter tre, press på naturressurser og skogens viktige rolle i klimasammenheng stiller krav til et godt kunnskapsgrunnlag. Et omforent kunnskapsgrunnlag gir mindre polarisering og grunnlag for forutsigbarhet for både verdiskaping og for å nå andre samfunns mål.

Dagens industri er utgangspunkt for innovasjon og kommersialisering av nye produkter og løsninger. Byggenæringen har et stort potensial, og treindustrien er en del av løsningen for å utvikle fremtidens bygg. Norge har lange tradisjoner for å bygge i tre, høy kompetanse, tilgang på teknologi og overskudd av bærekraftig skogråstoff. Fortrinnene må utnyttes ved å satse på forskning og innovasjon som gir konkurransekraft til norsk tre- og byggenæring. Dette åpner mulighetene for både eksport og økt verdiskaping i Norge. Innen industrielt trebyggeri er det store muligheter for videreutvikling av effektive løsninger som også kan bidra til sirkulær økonomi gjennom forlenget levetid på bygg, avfallsreduksjoner og grønn omstilling. Forskning og utvikling trengs også for å videreutvikle dagens bygg og for å transformere arealer som allerede er nedbygd.

- Økt norsk verdiskaping er avhengig av satsing på forskning og innovasjon basert på *dagens industri* for å utnytte allerede gjennomførte investeringer. Dette tar ned risiko, øker mulighetene for investering, og gir muligheter for raskere omstilling og økt lønnsomhet.
- Virkemiddelapparatet og størrelsen på FoU-programmene må tilpasses norsk bedriftsstruktur. Det må legges til rette for både radikal innovasjon og stegvise forbedringer. FoU-innsatsen må bygge opp om norsk verdiskaping.
- Instituttsektoren i Norge må gis like konkurransevilkår for å støtte opp om industriens utviklingsmuligheter. Institutter med spisskompetanse er viktige innovasjonspartnere, spesielt for små og mellomstore bedrifter. Finansiering av instituttsektoren som sitter på sentral bransjekunnskap må innrettes slik at mindre og unike kompetansemiljøer også får en grunnfinansiering.

Digitalisering

Digitalisering som verktøy kan bidra til å nå samfunns mål og til å utvikle bærekraft og verdiskaping i det offentlige og næringslivet. Økte krav til sporbarhet gir behov for digitale løsninger for dokumentasjon og informasjonsflyt. Det må legges til rette for å ta i bruk ny teknologi på en sikker måte. Kompetanseutvikling på alle nivåer både i bedrift og i utdanningsløp må løftes.

- Myndighetene må sammen med byggenæringen legge til rette for digital sporbarhet på materialer, produkter og bygg, dette for å bidra til sirkulær ressursbruk, kostnadseffektivitet og seriøsitet.
- Virkemiddelapparatet må støtte opp om at moden industri kan ta i bruk ny teknologi. Slik utvikles dagens industri til morgendagens industri.
- Sikkerhetspolitiske spørsmål og andre utfordringer som kan følge med ny teknologi må følges opp tett, slik at ny teknologi kan gi gevinster og der risiko minimeres.
- Det må på plass et kompetanseløft i bruk av ny teknologi og digitale løsninger på alle utdanningsnivåer, slik at næringslivet får tilgang på rett kompetanse.
- Det må legges til rette for livslang læring og kompetanseutvikling også innen digitalisering.
- Ved å utvikle og digitalisere offentlige registre og ordninger som deler informasjon legges det til rette for at seriøsitetsskrav etterleveres.
- Omfattende nye og endrede regelverk knyttet til klima, miljø og åpenhet iverksettes nå, der digitale løsninger er en del av omstillingen. Fagmyndigheter må rustes til å veilede bedriftene i oppfølgingen.

Framtidsrettet arbeidslivspolitik

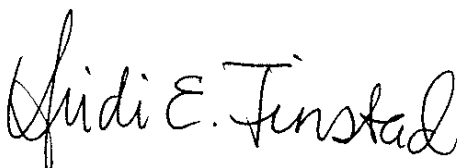
Det er viktig å holde fast ved en arbeidslivspolitik tuftet på den norske modellen. Dette er et arbeidsliv med faste og hele stillinger, trygge arbeidsforhold og ansatte med høy kompetanse. Partene i arbeidslivet jobber sammen for å økt produktivitet, innovasjon og omstillingsevne. Norge er et høykostland som ikke kan konkurrere med lavkostland på lønns- og arbeidsvilkår. Vi må i stedet produsere smartere, mer effektivt og av høyere kvalitet. Den norske arbeidslivmodellen, med tett samarbeid mellom partene i arbeidslivet og selvstendige fagarbeidere, er viktig for å sikre produktivitet.

Høy verdiskaping og evnen til innovasjon og omstilling er et resultat av et vellykket samspill mellom høy kompetanse på alle nivåer på arbeidsplassen, kontinuerlige forbedringer av prosesser og produkter og investeringer i forskning. Skal vi sikre økt verdiskaping og konkurransedyktig ny grønn industri, forutsetter det derfor at det satses på tilgang til kompetent arbeidskraft gjennom bred rekruttering, kompetanseutvikling og utdanningstilbud av høy kvalitet i hele landet.

Det er viktig å satse på tiltak for økt kompetanse i et fremtidsrettet arbeidsliv:

- Det må settes inn tiltak for å sikre bred rekruttering i verdikjeden, både til relevante utdanninger og til bedriftene.
- Finansiering av relevant yrkesopplæring og fagskoleutdanning må styrkes for å sikre utdanningstilbud av høy kvalitet.
- Kunnskap om bruk og forvaltning av fornybare ressurser ved fagskoler, universiteter og høyskoler må styrkes for å møte samfunnets behov.
- Det er en forutsetning for å sikre livslang læring at muligheten for kompetansepåfyll gjennom etter- og videreutdanning, både innen høyere akademisk utdanning og høyere yrkesfaglig utdanning, styrkes og utvikles i samarbeid med partene i arbeidslivet. Dette gjelder også muligheten for spesialisering for ansatte på alle nivåer i verdikjeden, som vil kunne bidra til mer attraktive karriereløp.
- For å sikre tilstrekkelig tilgang på kompetanse må yrkesopplæring og fagskoleutdanning av god kvalitet i større grad gjøres tilgjengelig i hele landet og i nærhet til skog- og trenæringens virkeområder gjennom satsning på desentraliserte utdanningstilbud.
- Det må legges til rette for at grønn industri er en attraktiv karrierevei for unge med trygge lærlingeplasser og gode utviklingsmuligheter, ved alltid å tilby alle lærlinger faste ansettelse.
- Lærlingtilskuddet må økes for å stimulere til at flere bedrifter tar inn lærlinger. Tilskuddsnivået på de ulike fagene må reflektere de faktiske kostnadene.

Med hilsen
Treindustrien

Heidi Finstad
Adm. Direktør